[Time: 3 Hours]   **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: **1.   All** questions are **compulsory.**

2.   **All** questions have **internal choice.**

3.   **Draw** neat **diagrams** wherever **necessary.**

4.   **Use** of simple **calculator** is **permitted**.

5.   **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

1.   **(A)   Select the best answer from the given options and rewrite the statement. Any Ten.   10**

(i)   Perfectly competitive firms are described as_____ .
(a) price makers   (b) price takers
(c) price producers   (d) price givers

(ii)   The zero profit point will occur where_____.
(a) MC = P   (b) MC = MU
(c) AC = P   (d) MR = MP

(iii)   Under imperfect competition producers face ____demand curve for their products.
(a) a horizontal   (b) an upward sloping
(c) a downward sloping   (d) a vertical

(iv)   Cartels are_____.
(a) organization of independent firms, producing similar products, that work together to raise prices and restrict output
(b) usually illegal
(c) oligopolies
(d) all of the above

(v)   A monopolistically competitive firm earns supernormal profits in the short run because of_____
(a) product differentiation   (b) free entry and exit of firms
(c) perfect knowledge   (d) interdependent decision making

(vi)   A firm in monopolistic competition_____.
(a) considers reactions of rival firms   (b) colludes with others
(c) has market sharing agreements   (d) decides its own price.

(vii)   Marginal cost pricing can be adopted by_____
(a) a private monopoly firm   (b) a public sector monopoly
(c) both (a) and (b)   (d) none of the above

[Turn Over]

(viii) Transfer pricing has gained significant importance with the growth of_____.
  (a) multinationals   (b) less developed countries
  (c) mergers   (d) none of the above

(ix) _____is an advantage of mark-up pricing.
  (a) cost recovery   (b) assured profit
  (c) both a and b   (d) none of the above

(x) Capital expenditure decisions are irreversible because_____.
  (a) of absence of second hand markets
  (b) fluctuation in rate of interest
  (c) profit of capital assets is difficult to estimate
  (d) none of the above

(xi) Payback period method focusses on_____.
  (a) rate of profit   (b) rate of interest
  (c) innovation   (d) none of the above

(xii) A project is profitable if its NPV is_____.
  (a) positive   (b) negative
  (c) zero   (d) all of the above

1. (B) **State whether the following statements are True or False. Any Ten**   **10**
  (i)   Under perfect competition goods are homogeneous.
  (ii)   A monopolist is in equilibrium at that level of output where MC = MR.
  (iii) Under monopoly AR and MR curves are identical and horizontal straight lines.
  (iv)   A monopolistically competitive firm produces with excess capacity.
  (v)   Under monopolistic competition goods have no close substitutes.
  (vi)   A cartel operates on the basis of an agreement on price and output among producers.
  (vii) Public sector units often charge prices equal to their marginal cost.
  (viii) Price discrimination is always possible and profitable.
  (ix)   Cost plus pricing is also known as mark-up pricing.
  (x)   Payback period method favours long term projects.
  (xi)   According to the IRR method a project is accepted if IRR> market rate of interest
  (xii) NPV is based on the principle of discounting.

2. Attempt A and B OR C and D
(A) Discuss the features of perfect competition.   **8**
(B) Explain equilibrium of a firm in monopoly in the long run.   **7**
                                    OR
(C) Define monopoly. Explain the sources of monopoly power.   **8**
(D) Read the following paragraph and answer the questions below: **7**
There are many farmers who grow basmati rice in India. No single farmer is large enough to influence the price of basmati rice in the market. The quality of basmati rice is fairly homogeneous. Farmers are free to decide whether they want to produce basmati rice or any other crop.

[Turn Over]

    (i)   Name the market structure being described in the paragraph above.

    (ii)   Examine the characteristic features of the market identified by you in question(i)

3.   Attempt **A and B** OR **C and D**

(A)   Examine the equilibrium of a firm in monopolistic competition in the short run.   **8**

(B)   Explain the kinked demand curve model.   **7**

OR

(C)   Discuss the various forms of product differentiation and its effects on the demand curve.   **8**

(D)   Read the following paragraph and answer the questions below: **7**

A car manufacturer is aware of his rivalry with other few car manufacturers in the market. Like the other car manufacturers he undertakes vigorous advertising campaigns to convince potential buyers of the superior quality and style of his cars. He reacts very quickly to claims of superiority by rivals. But he avoids cutting price as that would finally lead to losses for all concerned.

    i)   Name the market structure being described in the paragraph above.

    ii)   Describe the characteristic features of the market identified by you in question (i)

4.   Attempt A and B OR C and D

(A)   Discuss the conditions under which price discrimination is possible.   **8**

(B)   Explain the multiple product pricing method.   **7**

OR

(C)   Examine marginal cost pricing as a pricing method for public sector firms. Explain using a diagram.   **8**

(D)   (i) Explain the merits and demerits of full cost pricing.   **7**

(ii) Assuming a desired mark-up of 15%, if average variable cost is ₹ 55/- and the average fixed cost is ₹ 15/-, calculate the full cost price of product C of firm Cracker.

5.   Attempt A and B OR C and D

(A)   Explain the meaning and significance of capital budgeting.   **8**

(B)   Examine the Net Present Value method of project evaluation.   **7**

OR

(C)   Discuss the Internal Rate of Return (IRR) method of investment appraisal.   **8**

(D)   The following table shows four projects with their initial investments and annual cash inflows. Calculate the payback period for each project and rank them.   **7**

Project	Initial investment(₹)	Annual cash inflow(₹)
A	1,20,000	30,000
B	80,000	16,000
C	60,000	30,000
D	40,000	40,000

[Turn Over]

4

6. Attempt A and B OR Write short notes on **any four**:-
(A) Analyze short run equilibrium of firms under perfect competition with differential costs. **10**
(B) Discuss in detail the arguments for and against advertising. **10**

OR

6. Write short notes :**Any Four** **20**
(i) Shut-down point
(ii) Excess capacity
(iii) Cartels
(iv) Degrees of price discrimination
(v) Transfer pricing
(vi) Steps in capital budgeting

_____

५

(मराठी रूपांतर)

वेळ: ३ तास   एकूण गुण:१००

सूचना:   १. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना अंतर्गत पर्याय आहेत.

३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

४. आवश्यक तेथे गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे

५. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात

१. (अ) दिलेल्या पर्यायातून योग्य उत्तराची निवड करून विधाने पून्हा लिहा(**कोणतेही दहा**)   १०

(i) पूर्ण स्पर्धायुक्त उद्योगसंस्थांना------संबोधले जाते

(अ) किंमत कर्त्या   (ब) किंमत स्विकारणाऱ्या

(क) किंमत निर्मात्या   (ड) किंमत देणाऱ्या

(ii) शुन्य नफा बिंदू अशावेळी निर्माण होतो तेथे-----

(अ) MC = P   (ब) MC = MU

(क) AC = P   (ड) MR = MP

(iii) अपूर्ण स्पर्धेत उत्पादक त्यांच्या उत्पादनाकरिता -----मागणी वक्राला सामोरे जातात

(अ) क्षितीज समांतर   (ब) वर जाणाऱ्या

(क) खाली येणाऱ्या   (ड) उभा

(iv) कार्टेल संघ हे-----

(अ) एकसारखे एत्पादन करणाऱ्या स्वतंत्र उद्योगसंस्थाचा संघ ज्या, उद्योग संस्था किंमत
वाढवण्याकरिता आणि मर्यादीत उत्पादनाकरिता एकत्र काम करतात.

(ब) सामान्यपणे बेकायदेशीर

(क) अल्पाधिकार

(ड) वरील सर्व

(v) मक्तेदारियुक्त स्पर्धेतील उद्योगसंस्था अल्पकाळात अवाजवी नफा कमावतात याचे कारण हे
आहे.

(अ) वस्तू भिन्नता   (ब) उद्योगसंस्थेचा मुक्त प्रवेश व गमन

(क) पूर्ण ज्ञान   (ड) परस्परावलंबी निर्णय प्रक्रीया

[Turn Over]

(vi) मक्तेदारियुक्त स्पर्धेतील उद्योग संस्था-----
  (अ) प्रतिस्पर्धी उद्योगसंस्थाच्या प्रतिक्रीया लक्षात घेतात.
  (ब) इतरांबरोबर संगनमत करतात.
  (क) बाजार वापराबद्दल करार करतात.
  (ब) स्वताच्या किंमती ठरवतात.

(vii) सिमांत खर्च निर्धारणाचा अवलंब------करू शकतात.
  (अ) खाजगी मक्तेदारी उद्योगसंस्था   (ब) सार्वजनिक क्षेत्रातील मक्तेदारी संस्थाा
  (क) दोन्ही अ व ब   (ड) वरिलपैकी नाही

(viii) -------वृद्धिबरोबर हस्तांतरणीय (बदली) किंमत निर्धारणाला अतिशय
   महत्व प्राप्त झाले आहे.
  (अ) बहूराष्ट्रीय कंपन्यांच्या   (ब) अल्पविकासित राष्ट्रांच्या
  (क) विलीणीकरणाच्या   (ड) वरिलपैकी नाही

(xi) ------हा पूर्ण खर्च (मार्क अप) किंमतीचा फायदा होय
  (अ) खर्च भरून काढणे   (ब) नफ्याची हमी
  (क) दोन्ही अ व ब   (ड) वरिलपैकी नाही

(x) भांडवली खर्चाचे निर्णय मागे घेता येत नाहीत कारण----
  (अ) जुन्या बाजाराचा अभाव
  (ब) व्याज दरातील चढउतार
  (क) भांडवली संपदावरील लाभाचा आराखडा बांधणे कठीण असते
  (ड) वरीलपैकी नाही

(xi) परतावा कालावधी पद्धत-----वर लक्ष केंद्रित करते.
  (अ) नफ्याचा दर   (ब) व्याज दर
  (क) नवप्रवर्तन   (ड) वरिलपैकी नाही

(xii) प्रकल्प अशावेळी लाभकारक असतो जेव्हा त्याचे निव्वळ वर्तमान मुल्य ----असते
  (अ) धनात्मक   (ब) ऋणात्मक
  (क) शून्य   (ड) वरिल सर्व

[Turn Over]

(ब) खालील विधाने **चुक की बरोबर** ते सांगा(कोणतेही **दहा**): १०

(i) पूर्ण स्पर्धेत वस्तू एकजीनशी असतात.

(ii) मक्तेदाराचा समतोल अशा उत्पादन पातळींला होतो जिथे सिमांत खर्च(MC) हा सिमांत प्राप्ती (MR) बरोबर असतो.

(iii) मक्तेदारीतील सरासरी आणि सिमांत प्राप्ति वक्र एकसारखे आणि आडव्या समांतर रेषा अशा स्वरूपाचे असतात.

(iv) मक्तेदारियुक्त स्पर्धात्मक उद्योग संस्था अतिरिक्त उत्पादन क्षमतेला उत्पादन करतात.

(v) मक्तेदारियुक्त स्पर्धेत वस्तूना नजीकचा पर्याय नसतो.

(vi) कार्टेल संघ उत्पादकांमधील किंमत आणि उत्पादनाच्या बाबतीतील करारांच्या आधारावर कार्यान्वीत असतात.

(vii) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगसंस्था बऱ्याच अंशी आपल्या किंमती त्यांच्या सिमांत खर्चाशी समान अशाप्रकारे आकारत असतात,

(viii) मुल्य विभेद नेहमी शक्य आणि लाभदायक असतो.

(ix) खर्च अधिक नफा किंमत निर्धारणाला मार्क अप (mark up) किंमत निर्धारण असे देखील म्हटले जाते.

(x) परतावा कालावधी पद्धत दिर्घकाळातील प्रकल्पांना अनुकूल असतात.

(xi) अंतर्गत परतावा दर पद्धतीनुसार जर प्रकल्पाचा अंतर्गत परतावा दर (IRR) बाजारातील व्याजदरापेक्षा जास्त असल्यास तो प्रकल्प निवडला जातो.

(xii) निव्वळ वर्तमान मुल्य वटावणी (Discounts)तत्वावर आधारलेले आहे.

२. **अ अथवा ब** आणि **क अथवा ड** या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्टये स्पष्ट करा. ८

(ब) मक्तेदारितील उद्योगसंस्थेचा दिर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा. ७

किंवा

(क) मक्तेदारीची व्याख्या लिहा. मक्तेदारी शक्तीचे स्रोत स्पष्ट करा. ८

(ड) खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

भारतात अनेक असे शेतकरी आहेत जे बासमती तांदळाचे उत्पादन करतात. कोणताही एक शेतकरी इतका मोठा नाही की जो बासमती तांदळाच्या किंमतीवर प्रभाव पाडू शकेल. बासमती तांदळाची दर्जा देखील बऱ्याच प्रमाणात एकजीनशी आहे. शेतकऱ्यांना बासमती तांदळाचे उत्पादन करावे की इतर पिकांचे याबाबत स्वातंत्र्य आहे.

१) वरील उताऱ्यात वर्णन केलेल्या बाजार रचनेचे नाव सांगा.

२) पहिल्या प्रश्नामध्ये (१) तुम्ही ओळखलेल्या बाजाराच्या वैशिष्ट्यांचे परिक्षण करा.

३. **अ आणि ब** अथवा **क आणि ड** या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) मक्तेदारियुक्त स्पर्धेतील उद्योगसंस्थेच्या अल्पकालीन संतुलनाचे परिक्षण करा. ८

(ब) बाकदार (विकूंचीत) मागणी वक्र प्रतिमानाचे स्पष्टीकरण करा. ७

किंवा

(क) वस्तूभिन्नतेच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. आणि त्यांच्या मागणी वक्रावरील परिणाम स्पष्ट करा. ८

[Turn Over]

(ड) खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. ७

कारचे उत्पादन करणाऱ्या एका उत्पादकास बाजारात इतर कार उत्पादन करणाऱ्या काही अल्प उत्पादक प्रतिस्पर्ध्यांची जाणीव आहे. इतर कार उत्पादन करणाऱ्या उत्पादकांप्रमाणेच तो देखील आपल्याकडील कारचा उच्च दर्जा आणि शैली या बद्दल सुप्त ग्राहकांना विश्वासात घेण्याकरिता मोठ्या प्रमाणात जाहीरात व प्रसार उपक्रम हाती घेतो तो त्याच्या प्रतिस्पर्ध्याना उच्च दर्जा सिध्द करण्याच्या कामी त्वरीत प्रतिसाद देतो. परंतू किंमत कमी करण्याचे तो टाळतो कारण सर्व संबधीतांना त्याचा तोटा होऊ शकतो.

१) वरील उताऱ्यात स्पष्ट केलेल्या बाजार रचनेचे नाव सांगा.

२) पहिल्या प्रश्नामध्ये (१) तुम्ही ओळखलेल्या बाजाराची

वैशिष्ट्ये विशद करा.

४. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) कोणत्या स्थितीत मुल्यविभेद शक्य होतो याची चर्चा करा. ८

(ब) बहुवस्तू किंमत निर्धारण पध्दतीचे स्पष्टीकरण करा. ७

किंवा

(क) सिमांत खर्च किंमत निर्धारण ही सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग संस्थांसाठीची किंमत निर्धारण पध्दत म्हणून तीचे आकृतीच्या आधारे परिक्षण करा.

(ड) १) पूर्ण खर्च किंतम निर्धारणाचे गुण व दोष स्पष्ट करा.

२) उद्योगसंस्थेने १५% इतके मार्क अप गृहीत धरले आहे. सरासरी बदलता खर्च ₹ ५५ आहे आणि सरासरी स्थिर खर्च ₹ १५ आहे तर क्ंकर या उद्योगसंस्थेच्या ' C ' या वस्तूच्या उत्पादनाची पूर्ण खर्च किंमत काढा

५. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) भांडवली अंदाज पत्रकाचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा. ८

(ब) प्रकल्प मुल्यांकनाच्या निव्वळ वर्तमान मुल्य पध्दतीचे परिक्षण करा. ७

किंवा

(क) गुंतवणूक मुल्यांकनाच्या अंतर्गत परतावा दर पध्दतीची चर्चा करा. ८

(ड) खालील कोष्टकांत प्रकल्पाची सुरुवातीची गुंतवणूक आणि वार्षिक रोकड प्रवाह दिला आहे प्रत्येक ७ प्रकल्पाचा परतावा कालावधी काढा आणि त्यांचा क्रम लावा.

प्रकल्प	सुरुवातीची गुंतवणूक	वार्षिक रोकड प्रवाह (₹)
A	१२००००	३००००
B	८००००	१६०००
C	६००००	३००००
D	४००००	४००००

[Turn Over]

६.   अ आणि ब सोडवा अथवा ड कोणत्याही चारवर टिपा लिहा.

(अ)   भिन्न खर्चाच्या स्थितीत पूर्ण स्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.   १०

(ब)   जाहिरातीच्या बाजूचे आणि विरोधातील युक्तीवाद स्पष्ट करा.   १०

किंवा

टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**)   २०

   १)   बंद बिंदू

   २)   अतिरिक्त क्षमता

   ३)   मुल्य विभेदाच्या श्रेणी

   ४)   कार्टेल संघ

   ५)   हस्तारणीय किंमती (बदली किंमती)

   ६)   भांडवली अंदाजपत्रकाचे टप्पे

_____